# ANA TEMA[1]
# 8, 13 ve 14. Maddeler
# Nefret Söylemine Karşı Koruma

**(Son Güncelleme Tarihi: 28.02.2025)**

## Giriş

Mahkeme, çoğulculuk, hoşgörü ve açık fikirliliğe özel bir önem vermektedir. Mahkeme, çoğulculuk ve demokrasinin, çeşitliliğin gerçekte kabul edilmesine ve buna saygı gösterilmesine dayandığını sık sık vurgulamıştır. Farklı kimliklere sahip olan kişiler ile gruplar arasındaki uyumlu etkileşim sosyal uyum için önem taşımaktadır (*Beizaras ve Levickas/Litvanya*, 2020, §§ 106-107 ve yapılan atıflar). Bir kişi ya da bir grup insana karşı şiddet, nefret veya hoşgörüsüzlüğü yayan, tahrik eden, teşvik eden veya haklı gösteren açıklamalar ("nefret söylemi"), sosyal uyumu tehdit etmekte ve şiddet ile başkalarının haklarının ihlaline ilişkin bir risk oluşturmaktadır. Bu tür bir ifade, nefret suçlarına uygun ortamlar yaratabilmekte ve büyük çapta çatışmaları artırabilmektedir.

Mahkeme, yakın zaman önce – tek başına veya 14. maddeyle bağlantılı olarak (ayrımcılık yasağı) değerlendirilen – 8. madde (özel hayata saygı) ve istisnai olarak 13. madde uyarınca, nefret söylemi mağdurlarına yönelik korumayı genişleterek çok sayıda içtihat geliştirmiştir.

## Güncel İçtihatlardan Doğan İlkeler

### *Sözleşme'nin 8. Maddesi Bağlamında:*

#### Uygulanabilirlik

- 3. madde kapsamına girmek için yeterince ciddi olmayan bir muamele, yine de başvuranın fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne, özel hayata ilişkin yönüyle 8. maddeyi ihlal edecek kadar zarar verebilir (*R. B./Macaristan*, 2016, § 79; *Király ve Dömötör/Macaristan*, 2017, § 42; *Association ACCEPT ve diğerleri/Romanya*, 2021, § 66).
- Bir kişinin itibarı, kişisel kimliğinin ve ruhsal bütünlüğünün bir parçasını oluşturmakta ve bu bağlamda, özel hayatın kapsamına girmektedir. Bununla birlikte, 8. maddenin uygulanması için, itibarın zedelenmesinin belirli bir ağırlık eşiğine ulaşması ve özel hayata saygı hakkının kişisel kullanımına zarar verecek şekilde gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir (*Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, 2018, § 65; *Beizaras ve Levickas/Litvanya*, 2020, § 109; *Association ACCEPT ve diğerleri/Romanya*, 2021, § 68).
- Bir grupla ilgili herhangi bir olumsuz kalıp yargısı, belirli bir dereceye kadar yerleşmesinin ardından, bu grubun kimlik duygusunun yanı sıra üyelerinin öz saygı ve öz güven

[1] Bu belge Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup Mahkeme açısından bağlayıcı değildir. Bu tercüme, Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin onayı ile yayımlanmıştır ve sadece **Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının** sorumluluğu altındadır.

duygularını da etkileyebilmektedir. Bu bakımdan, grup üyelerinin özel hayatlarını da etkilediği değerlendirilebilir (*Aksu/Türkiye* [BD], 2012, § 58; *R. B.*/Macaristan, 2016, § 78; *Nepomnyashchiy ve diğerleri/Rusya*, 2023, § 57). Bu eşik değerine ulaşılıp ulaşılmadığının belirlenmesine imkân veren faktörler özellikle şunlardır: a) grubun özellikleri (örneğin, büyüklüğü, homojenlik derecesi, hassaslığı ya da tabi tutulduğu damgalama ve genel olarak toplumdaki yeri), b) grupla ilgili sarf edilen olumsuz sözlerin kesin içeriği (özellikle, bu sözlerin grubun tamamı hakkında olumsuz kalıp yargılarını ne ölçüde yayabileceği ve bu kalıp yargıların kesin içeriği hususu) ve c) sözlerin biçimi ve sarf edildiği bağlam, kapsamı (nerede ve nasıl sarf edildiğine bağlı olabilen), sözleri sarf eden kişinin konumu ve statüsü ve bu sözlerin, grubun kimliği ve itibarının temel bir unsurunu etkilediği kanaatine varılmasının mümkün olup olmadığı hususu. Bu faktörlerden hiçbiri sistematik olarak ağır basmamaktadır: Tüm bu faktörlerin etkileşimi, yukarıda belirtilen "belirli eşiğe" ulaşılıp ulaşılmadığının ve bu nedenle son çare olarak 8. maddenin uygulanabilir olup olmadığının belirlenmesine olanak tanımaktadır. Her bir davanın gerçekleştiği genel bağlam, özellikle sözlerin sarf edildiği dönemde hüküm süren siyasi ve sosyal ortam, aynı zamanda dikkate alınması gereken önemli bir unsur teşkil edebilir (*Budinova ve Chaprazov/Bulgaristan*, 2021, § 3; *Behar ve Gutman/Bulgaristan*, 2021, § 67; *Nepomnyashchiy ve diğerleri/Rusya*, 2023, § 58).

### Devletin yükümlülüklerine ilişkin kısa bir özet

- 8. maddenin kapsamına giren hakların korunmasına ilişkin etkili bir hukuki mekanizmanın bulunması ve başvuranın bu mekanizmadan yararlanabilmesi gerekmektedir (*Aksu/Türkiye* [BD], 2012, § 68). Bu, Sözleşmeci Devletlerin, toplumun ve bireylerin ihtiyaçları ve kaynakları doğrultusunda, Sözleşme'ye uyulmasını sağlamak için alınacak tedbirleri belirlemede geniş bir takdir yetkisine sahip olduğu bir alandır (*R. B./Macaristan*, 2016, § 81). Bu bağlamda Mahkeme, kişisel bütünlüklerine yönelik ihlallere karşı bireylerin korunması için en uygun yöntemlerin belirlenmesi açısından yetkili ulusal makamların yerine geçmekle görevli değil, daha ziyade bu makamların takdir yetkilerini kullanırken verdiği kararları Sözleşme açısından değerlendirmekle görevlidir (*Király et Dömötör/Macaristan*, 2017, § 62).
- Yukarıda bahsi geçen yükümlülük, her zaman ceza hukuku yollarının düzenlenmesini gerektirmez; aynı zamanda, mevcut hukuk sisteminin yeterli koruma sağlayabilecek hukuk yollarını öngörmesi durumunda da bu yükümlülük yerine getirilebilir (*ibidem*, § 61).
- En ciddi nefret ifadeleri ve şiddet çağrıları da dâhil olmak üzere, nefret söylemlerine karşı cezai yaptırımlara, yalnızca *son çare (ultima ratio)* olarak başvurulmalıdır (*Beizaras ve Levickas/Litvanya*, 2020, § 111). Mahkeme, ayrımcı tutumlarla gerekçelendirilen doğrudan ya da dolaylı hakaret ve fiziksel tehdit durumlarında cezai tedbirlerin gerekli olduğunu kabul etmektedir (*R. B./Macaristan*, 2016, §§ 80 ve 83 -85; *Király ve Dömötör/Macaristan*, 2017, 76; *Alković/Montenegro*, 2017, §§ 65-66, 69 ve 72). Ceza hukuku mekanizmaları mevcut olduğunda, bunlar, Devletin 8. maddede belirtilen hakların etkin bir şekilde korunmasını sağlama yükümlülüğüyle uyumlu bir şekilde uygulanmalıdır (*R. B./Macaristan*, 2016, §§ 85, 90 ve 91; *Király et Dömötör/Macaristan*, 2017, § 72 ve 80; *Alković/Montenegro*, 2017, §§ 68, 72 ve 73; *Nepomnyashchiy ve diğerleri/Rusya*, 2023, § 58).

### Özel hayata saygı hakkı ile ifade özgürlüğü arasında bir dengenin kurulması

- Şikâyetin, başkalarının ifade özgürlüğü hakkını kullanmaları nedeniyle 8. madde ile korunan hakların ihlal edildiği yönünde olduğu davalarda, 8. madde, 10. maddenin gereklilikleri gerektiği şekilde dikkate alınarak uygulanmalıdır. Böylelikle, bu tür durumlarda, başvuranın "özel hayatına saygı" hakkı ile ifade özgürlüğünün korunmasına ilişkin kamu yararı arasında bir dengenin kurulması gerekmektedir; ancak, bu iki hükümle

güvence altına alınan haklar arasında hiçbir hiyerarşi ilişkisi bulunmadığı göz önünde bulundurulmalıdır (*Aksu/Türkiye* [BD], 2012 § 63; *Budinova ve Chaprazov/Bulgaristan*, 2021 § 89; *Behar ve Gutman/Bulgaristan*, 2021, § 100). Benzer şekilde, bir denge kurma yükümlülüğü, ulusal mahkemelerin 8. madde anlamında özel hayata saygı gösterilmesine ilişkin hususları gerektiği şekilde dikkate almadan ifade özgürlüğünü ileri süremeyeceği anlamına gelmektedir (*Nepomnyashchiy ve diğerleri/Rusya*, 2023, §§ 81-85).

- Mahkeme, bu tür davalarla ilgili incelemesinde, şiddeti, nefreti veya hoşgörüsüzlüğü besleyen sözlerle ilgili olarak, 10. madde uyarınca içtihatlarında oluşturulan ilkeleri dikkate alacaktır. Mahkeme özellikle, ihtilaf konusu sözlerin gergin bir siyasi veya sosyal bağlamda sarf edilip edilmediğini, kendi veya daha genel bağlamlarında doğru bir şekilde yorumlanan ve değerlendirilen bu sözlerin şiddete doğrudan veya dolaylı olarak bir çağrı ya da şiddet, nefret veya hoşgörüsüzlüğün bir gerekçesi olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini ve ihtilaf konusu sözlerin dile getirilme şeklinin yanı sıra – doğrudan veya dolaylı olarak – zarar verme kapasitelerini inceleyecektir. Mahkeme, bu türden davaları, bağlamı büyük ölçüde dikkate alarak incelemektedir (*Király ve Dömötör/Macaristan*, 2017, § 73; *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, 2018, § 82).

## *Sözleşme'nin 14. Maddesi Bağlamında:*

### Uygulanabilirlik

- Başvuran, ihtilaf konusu sözlerin ayrımcı niyet veya etkilerine ilişkin delil başlangıcı sağlayacak unsurlar sunmalı (*Aksu/Türkiye* [BD], 2012 § 45; *Budinova ve Chaprazov/Bulgaristan*, 2021 § 91; *Behar ve Gutman/Bulgaristan*, 2021, § 102; *Nepomnyashchiy ve diğerleri/Rusya*, 2023, § 63) ya da belirli bir gruba mensup olmasının, gördüğü muamelede rol oynadığını göstermelidir (*Beizaras ve Levickas/Litvanya*, 2020, § 124).

### Devletin yükümlülüklerine ilişkin kısa bir özet

- Önyargılarla gerekçelendirilebilecek muamele, başvuranın 8. madde uyarınca özel hayatına saygı hakkını kullanmasına yönelik bir müdahale teşkil ettiğinde – yani bir kişi, özellikle hakaret ve fiziksel tehditler olmak üzere, nefret saikiyle tacize uğradığını inandırıcı bir şekilde iddia ettiğinde – Sözleşme'nin bu hükmü uyarınca, ayrımcı herhangi bir saiki ortaya çıkarmak ve nefret ya da önyargıların olaylarda bir rol oynayıp oynayamadığını tespit etmek için tüm makul tedbirlerin alınması yönünde ek bir yükümlülük doğabilir (*R. B./Macaristan*, 2016, §§ 83-84, ancak yalnızca 8. madde açısından; *Alković/Montenegro*, 2017, § 66; 14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde açısından *Association ACCEPT ve diğerleri/Romanya*, 2021, §§ 123-126).
- Riskler bilindiğinde, yetkili ulusal makamlar, bir kişinin onurunu, örneğin bir LGBT derneği tarafından düzenlenen bir etkinlik sırasında homofobik hakaretler gibi kişiler tarafından nefret saikiyle yapılan sözlü saldırılara karşı yeterli şekilde korumakla yükümlüdür (*ibidem*, §§ 105-113).
- Bir kişinin fiziksel bütünlüğünün zamanında korunmasının sağlanması, ne kadar övgüye değer olsa da, yetkili makamlara düşen, bireylerin tekrarlayan hoşgörüsüzlük eylemleriyle ilgili sundukları şikâyetleri ele alma yükümlülüğünü yerine getirmek için tek başına yeterli değildir (*Paketova ve diğerleri/Bulgaristan*, 2022, § 164).
- Ulusal makamların, özel hayata saygı hakkı ile ifade özgürlüğü arasında denge kurarken nefret içeren sözlerle ilgili ayrımcı saiki dikkate almaması, ayrımcılık karşısında uygun bir tutumu benimseme konusundaki pozitif yükümlülüklerinin ihlaline neden olmaktadır (*Budinova ve Chaprazov/Bulgaristan*, 2021, § 94-95; *Behar ve Gutman /Bulgaristan*, 2021, §§ 105-06).

- Unsurlar, savunmasız bir azınlığa karşı şiddet ve hoşgörüsüzlük eğilimini ortaya koyduğunda, devlete düşen pozitif yükümlülükler, önyargılarla gerekçelendirilebilecek olaylara verilen yanıtta daha yüksek bir gereklilik seviyesini gerektirmektedir (*R. B./Macaristan*, 2016, § 84).

### *Sözleşme'nin 13. Maddesi Bağlamında:*

- Genel olarak, iç hukuk sisteminin gerekli korumayı sağlamaması nedeniyle 8. maddenin ihlal edildiği (tek başına veya 14. madde ile bağlantılı olarak değerlendirildiğinde) tespit edildiğinde, Mahkeme, 13. madde bağlamındaki şikâyetleri ayrı ayrı incelemeyi gerekli görmemektedir (*Alković/Montenegro*, 20 7, § 77; *Beizaras ve Levickas/Litvanya*, 2020, § 151; *Association ACCEPT ve diğerleri/Romanya*, 2021, §§ 161-162).
- Bununla birlikte *Beizaras ve Levickas/Litvanya* davasında, Mahkeme, homofobik anlam taşıyan nefret söylemleriyle ilgili suçlar hakkında soruşturma yapma konusunda kolluk kuvvetlerinin açıkça isteksiz olduğunu kaydederek, 13. maddenin ayrı olarak ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Mahkeme, bu sakıncalı tutumun ve bu suçların kaynağındaki önyargıların tanınmamasının, ceza hukukunun ilgili hükümlerinin "etkisiz" kalma riski taşıdığı, bunun da resmi bir onay verme, hatta nefret suçu ortaklığına benzetilebileceği kanaatine varmıştır (Mahkemenin, 8. madde açısından yaptığı incelemede, yetkili makamların başvuranların şikâyetleri hakkında ciddi bir soruşturma yürütmeyi reddetmesini, başvuranların açıkça Roman karşıtı (sözlü tehditler ve ırk ayrımı politikasını destekleyen söylemler içeren) bir gösteri karşısında korumadan yoksun bırakılmış olmalarını ve yetkili makamların bu tutumu nedeniyle söz konusu uygulamanın kamuoyu tarafından Devletin bu tür olayları meşrulaştırması ve/veya hoşgörmesi olarak algılanabilmesini endişe verici bulduğu *Beizaras ve Levickas/Litvanya*, 202 , § 155; *Király ve Dömötör/Macaristan* 2017, § 80 davaları).

## Önemli Örnekler

### *Başvuranların – doğrudan ya da dolaylı olarak – nefret söylemi ile hedef alındığı davalar*

- *R. B./Macaristan*, 2016 – Roman karşıtı toplanmalar sırasında, başvuran hakkında ırkçı nitelikte hakaretler ve saldırı girişimi; sarf edilen sözler ve yapılan eylemler 3. madde kapsamına girecek kadar ilgiliye korku, endişe veya aşağılık duygusu yaratacak şekilde ciddi değildi (§ 51), ancak bu söz ve eylemler, 8. madde anlamında, etnik kimlik kapsamına giren özel hayatın bazı yönlerini etkilemiştir (§ 80). Irkçı saikleri açığa çıkarmaya yönelik ciddi soruşturmanın yapılmaması (§§ 88 ve 90) – 8. madde: ihlal
- *Király ve Dömötör/Macaristan*, 2017 – Romanlar ile Roman olmayan kişiler arasındaki gerilimin önceden var olduğu bir köyün Roman sakinlerine karşı, bir Roman karşıtı gösteri sırasında yapılan fiziksel şiddet tehditleri ve ırkçı söylemler, 8. madde anlamında, başvuranların ruhsal bütünlüğüne ve etnik kimliğine zarar vermiştir (§ 43). Irkçı saikleri açığa çıkarmaya yönelik ciddi soruşturmanın yapılmaması (§§ 75-80) – 8. madde: ihlal
- *Alković/Montenegro*, 2017 – Etnik ve/veya dini mülahazalarla gerekçelendirilmiş bir dizi sözlü saldırı ve şiddet eylemi, başvuranın önünde yapılmamış veya doğrudan kendisini hedef almamış olmasına rağmen, şiddete gerçekten başvurulacağına dair haklı nedenlere dayanan bir korkuya yol açmış olabilir (§ 69). İlgili olayların hukuki sonuç doğurmamasına ve başvuranın ruhsal bütünlük hakkına ilişkin gerekli korumadan yararlanamamasına yol açan, ciddi bir soruşturmanın yapılmaması durumu (§ 72) – 14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde: ihlal.

- *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, 2018 – Bu kurul tarafından yayımlanan azınlık hakları ve kültürel haklar konusundaki bir raporla ilgili olarak, başvuranlar (bir bilimsel kurulun başkanı ve bu kurulun bir çalışma grubunun başkanı) hakkında aşırı milliyetçi gazete haberlerinde çıkan sert eleştiriler, 8. maddenin uygulanması için gerekli olan ağırlık eşiğine ulaşmıştır (§ 72). Bu haberlerde yer alan sözlerden bazıları, özellikle sözlerin sarf edildiği hassas bağlam göz önünde bulundurulduğunda, nefret söylemiyle benzerlik göstermiş ve doğrudan ya da dolaylı olarak şiddet (ölüm tehditleri de dâhil olmak üzere) çağrısında bulunmuştur (§§ 85-87). Ulusal mahkemeler uygun bir denge kurmamışlardır (§§ 88-89) – 8. madde: ihlal.
- *Beizaras ve Levickas/Litvanya*, 2020 – Başvuranlardan birinin Facebook sayfasında, başka bir başvuranı öptüğünü gösteren bir fotoğrafın yayımlanmasının ardından doğrudan şiddet çağrıları da dâhil olmak üzere nefret içeren yorumlar, her iki başvuranın psikolojik sağlığına ve onuruna zarar vermiş ve 8. maddenin uygulanabilmesi için gerekli olan ağırlık eşiğine ulaşmıştır (§ 117). İlgili kamu makamlarının aynı ayrımcı ruh hali nedeniyle ciddi bir soruşturmanın yapılmaması – 8. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal; etkin bir hukuk yolunun bulunmaması – 13. madde: ihlal.
- *Association ACCEPT ve diğerleri/Romanya*, 2021 – Eşcinsel bir ailenin yer aldığı bir filmin kamuya açık gösteriminde katılımcılara karşı yapılan homofobik hakaretler ve tehditler, başvuranların özel hayatlarının kapsamına girerek psikolojik sağlıklarına ve onurlarına zarar vermiştir (§§ 66-68). Yetkili makamlar, başvuranların onuruna ilişkin yeterli bir koruma sağlamamış ve mağdur oldukları homofobik hakaretlerin gerçek niteliğini etkili bir şekilde araştırmamıştır (§§ 104-128); bu durum, 8. maddeyle bağlantılı olarak 14. maddenin ihlalini teşkil etmektedir.
- *Paketova ve diğerleri/Bulgaristan*, 2022 – Yetkili makamların ihmalleri, bir yandan Romanları, Roman karşıtı gösterilerden sonra evlerinden çıkmaya zorlamış ve diğer yandan Romanların eve dönmelerini imkânsız hale getirmiştir. Bir köyde tekrar tekrar yapılan Roman karşıtı gösteriler, göstericilerin başvuranlara yaklaştığı tespit edilmemiş olsa bile, başvuranlarda meşru korkulara neden olabilmekteydi; kamu görevlileri tarafından, Romanların dönmesine karşı çıkıldığının tekrar tekrar kamuya açık bir şekilde ifade edilmesi, başvuranların sorunsuz bir şekilde dönmelerine yönelik gerçek bir engel oluşturmuştur (§§ 162-163). Yetkili makamlar (belediye başkanı, polis, savcı) tarafından, kişilerin tekrarlayan hoşgörüsüzlük eylemleriyle ilgili sundukları şikâyetlerin ele alınmaması, ilgililerin evlerinde huzur içinde yaşamalarını engellemiştir (§§ 164-167) – 14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde: ihlal.

## *Bir gruba yönelik kalıp yargılarla ilgili davalar*

- *Aksu/Türkiye* [BD], 2012 – Roman kökenli başvuran, Türkiye'deki Romanlar hakkında yazılmış bir akademik eserin bölümleriyle ve iki sözlükte yapılan söz konusu tanımlarla doğrudan hedef alınmamasına rağmen, ait olduğu etnik grupla ilgili yapılan yorumlarla kendisini hakarete uğramış hissedebilir. Dolayısıyla başvuran, 8. madde anlamında, özel hayatını ileri sürebilmiştir (§§ 58-61). Ulusal mahkemeler, başvuranın davasını, 8. maddeye ilişkin Mahkemenin ilgili içtihatlarının ilkeleri ışığında dikkatlice incelemiş ve 8 ile 10. maddelerden doğan haklar arasında uygun bir denge kurmuş (§§ 69-74 ve 82-85), bu da başvuranın etkin bir hukuk yoluna sahip olmasına imkân vermiştir (§ 87) – 8. madde: ihlal yok.

- *Lewit/Avusturya*, 2019 – Mauthausen toplama kampında hayatta kalan son kişilerden biri olan başvuran, 1945 yılında kamptan serbest bırakılan kişilerin hırsızlık, yağmalama ve cinayet suçlarını işlediklerini iddia eden ve daha önce neredeyse aynı makale ile ilgili açılan ceza kovuşturmalarının sonlandırılmasını kabul eden aşırı sağcı bir dergide çıkan makaleyle zarara uğradığını hissetmiştir. Makalede, başvuran bizzat belirtilmemiş olsa da, başvuranın (Holokost'ta hayatta kalan kişilerden oluşan) hedef alınan (heterojen) sosyal grubun bir üyesi olması nedeniyle bu makale özel hayatını etkilemiştir (§§ 46-47). Özellikle başvuranın başvuruyu takip etme yetkisine ilişkin hususun ayrıntılı bir şekilde incelenmemesi nedeniyle, ulusal mahkemeler, ilgilinin başvurusunun esasını hiçbir zaman incelememiştir (§§ 83-87) – bu durum, 8. maddenin ihlalini teşkil etmektedir.
- *Budinova ve Chaprazov/Bulgaristan* ve *Behar ve Gutman/Bulgaristan*, 2021: Roman (birinci davada) ve Yahudi kökenli (ikinci davada) Bulgar vatandaşı olan başvuranlar, ayrımcılıkla mücadele mevzuatı uyarınca, kamuya açık bir dizi Roman karşıtı (birinci davada) veya antisemit (ikinci davada) açıklamalarıyla iyi bilinen bir gazeteci ve siyasetçiye hukuk davası açmışlar, ancak bir netice alamamışlardır. İhtilaf konusu sözler, hedef alınan etnik grupları açıkça aşağılamak amacıyla sistematik bir şekilde ve son derece şiddetli bir biçimde sarf edilmiştir. Bu sözler, üyelerinin kimlik duygusu ile öz saygı ve öz güven duygularını etkileyebilmekte ve bu nedenle, 8. madde anlamında, başvuranların özel hayatlarını etkileyen durumlar olarak değerlendirilebilmekteydi (birinci davada §§ 64-68; ikinci davada §§ 68-73). Ulusal mahkemeler, ihtilaf konusu sözlerin ayrımcı anlamını küçümsemiş ve bu nedenle, Mahkemenin içtihatlarında düzenlenen kriterlere göre, gerekli olan dengeyi kurmamış ya da ayrımcılıkla ilgili olarak uygun bir şekilde cevap verme yükümlülüklerini yerine getirmemiştir (birinci davada §§ 93-95; ikinci davada §§ 104-106) – 14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde: ihlal.
- *Nepomnyashchiy ve diğerleri/Rusya*, 2023 – Ulusal mahkemeler, eşcinsellerin kanunla korunan bir "sosyal grup" oluşturmadığını değerlendirerek, homofobik sözler sarf etmekle suçlanan Rus siyasetçiler hakkında ceza ve hukuk davaları başlatan LGBTI topluluğu üyeleri olan başvuranlara ilgili hukuki çerçeveyi uygulamamıştır. Bu nedenle, başvuranlar teorik olarak hukuki korumadan yararlanmış olsalar da, yetkili ulusal makamlar, menfaatler arasında bir denge kurmayarak, başvuranların özel hayatlarına saygı gösterilmesi hakkını uygun şekilde güvence altına almamıştır (§§ 81-85) – 14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde: ihlal.
- *Conseil national de la jeunesse de Moldova/Moldova Cumhuriyeti*, 2024 – Başvuran STK, bir şehrin reklam panolarına asmak istediği bir afiş hazırlamıştır. Yetkili yerel makamlar, bu afişin, Romanlar ve engelli bireylerle ilgili hoş olmayan bir görüntüyü yansıtan karikatürler içerdiği ve "bu kişilerin toplumdaki yerlerini temsil etmediği" gerekçesiyle, afişe karşı çıkmıştır. Söz konusu afiş, Moldova Cumhuriyeti'ndeki ilk ayrımcılıkla mücadele yasa tasarısı ile ilgili yapılan tartışmaların ardından yürütülen ayrımcılıkla mücadele kampanyasının bir parçasıydı. Mahkeme, afişte kullanılan hicvin, "sanatsal bir ifade" biçimi olduğunu ve bu ifade biçimin amacının, bu hicvi nitelendiren "gerçekliğin abartılması ve çarpıtılması" yoluyla "kışkırtmak" ve "tahrik etmek" olduğunu hatırlatmıştır (§ 74). Mahkeme, yetkili yerel makamların bu afişe karşı çıkmasını incelediğinde, ihtilaf konusu afişin "açık ve anlaşılır bir ayrımcılıkla mücadele mesajı" verdiğini ve Romanlara yönelik nefret veya hoşgörüsüzlüğe herhangi bir teşvik içermediğini tespit ederek, yetkili makamlara katılmadığını belirtmiştir.

## Diğer Atıflar

### *Diğer Ana Temalar:*

- Nefret Söylemi (10. madde)
- Şiddet Yoluyla Ayrımcılık (14. madde)

### *Avrupa Konseyi:*

- Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Yönelik "Nefret Söylemi" Hakkındaki R 97 (20) Sayılı Tavsiye Kararı (1997)
- Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Yönelik Nefret Söylemiyle Mücadeleye İlişkin CM/Rec(2022)16 Sayılı Tavsiye Kararı (2022)
- Irkçılık, Yabancı Düşmanlığı, Antisemitizm ve Hoşgörüsüzlükle Mücadeleye İlişkin 1 No.lu ECRI Genel Politika Tavsiye Kararı
- Irkçı, Yabancı Düşmanı ve Antisemitist Materyalin İnternet Üzerinden Yayılmasıyla Mücadele ile İlgili ECRI 6 No.lu Genel Politika Tavsiye Kararı
- Irkçılık ve Irka Dayalı Ayrımcılıkla Mücadelede Ulusal Yasalarla İlgili ECRI 7 No.lu Genel Politika Tavsiye Kararı
- Nefret Söylemiyle Mücadeleye İlişkin ECRI 15 No.lu Genel Politika Tavsiye Kararı

### *Avrupa Birliği:*

- Mağdur Hakları Direktifi (Direktif 2012/29/EU)
- Irksal Eşitlik Yönergesi (2000/43/EC Konsey Yönergesi)
- Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığı ile Mücadele Çerçeve Kararı (2008/913/JHA sayılı Konsey Çerçeve Kararı)
- Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığına İlişkin Çerçeve Kararın Pratikte Uygulanması Hakkında Kılavuz Notu *(2008/913/JHA Sayılı Konsey Çerçeve Kararı)*

### *AGİT:*

- 621 No.lu Daimi Konsey Kararı: Hoşgörü ve Irkçılık, Yabancı Düşmanlığı ve Ayrımcılıkla Mücadele

### *Diğerleri:*

- "Models of governance of online hate speech" – Avrupa Konseyi yayını – Alexander Brown
- Avrupa Birliğinde Nefret Söylemi ve Nefret Suçu – Çevrimiçi İçeriklerin Düzenlenmesiyle İlgili Olarak Stratejilerin Değerlendirilmesi
- Unmasking bias motives in crimes: select case-law of the European Court of Human Rights, Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansının yayını

## BAŞLICA İÇTİHAT ATIFLARI

- *Aksu/Türkiye* [BD], no. 4149/04 ve 41029/04, AİHM 2012 (8. madde: ihlal yok);
- *R. B./*Macaristan, no. 64602/12, 12 Nisan 2016 (8. madde: ihlal);
- *Alković/Montenegro*, no. 66895/10, 5 Aralık 2017 (14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde: ihlal);
- *Király ve Dömötör/Macaristan*, no. 10851/13, 17 Ocak 2017 (8. madde: ihlal);
- *Kaboğlu ve Oran/Türkiye*, no. 1759/08, 50766/10 ve 50782/10, 30 Ekim 2018 (8. madde: ihlal);
- *Lewit/Avusturya*, no. 4782/18, 10 Ekim 2019 (8. madde: ihlal);
- *Beizaras ve Levickas/Litvanya*, no. 41288/15, 14 Ocak 2020 (8. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal; 13. madde: ihlal);
- *Budinova ve Chaprazov/Bulgaristan*, no. 12567/13, 16 Şubat 2021 (14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde: ihlal);
- *Behar ve Gutman/Bulgaristan*, no. 29335/13, 16 Şubat 2021 (14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde: ihlal; 13. madde bağlamında uygulanabilirliğin ya da esasın incelenmesine gerek olmaması);
- *Association ACCEPT ve diğerleri/Romanya*, no. 19237/16, 1 Haziran 2021 (bireysel başvuranlar açısından 8. maddeyle bağlantılı olarak 14. madde: ihlal; 13. madde bağlamında uygulanabilirliğin ya da esasın incelenmesine gerek olmaması);
- *Paketova ve diğerleri/Bulgaristan*, no. 17808/19 ve 36972/19, 4 Ekim 2022 (14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde: ihlal);
- *Nepomnyashchiy ve diğerleri/Rusya*, no. 39954/09 ve 3465/17, 30 Mayıs 2023 (14. maddeyle bağlantılı olarak 8. madde: ihlal);
- *Conseil national de la jeunesse de Moldova/Moldova Cumhuriyeti*, no. 15379/13, 25 Haziran 2024 (10. madde: ihlal).